

SISTEM POZADINSKOG OBEZBEĐENJA ORUŽANIH SNAGA

Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga predstavlja bitnu komponentu našeg odbrambenog sistema. Ono treba da je potpuno usklađeno sa koncepcijama i pripremama društva za odbranu još u miru, kako bi se stvorili što povoljniji uslovi za uspešno vođenje opštenarodnog odbrambenog rata. To, pored ostalog, zahteva i fizionomija eventualnog rata, što je reljefno istakao general-pukovnik Viktor Bujanj.

»Po sveobuhvatnosti, razarajućoj snazi, totalnosti uključivanja svih snaga društva i sveg stanovništva, savremeni rat bio bi krajnje iscrpljujući, a po pravilu i dugotrajan čak i u svojoj lokalnoj varijanti. On bi bio posebno težak za narode koji su žrtve agresije, a riješili su da brane svoju nezavisnost, svoje pravo da žive kako oni hoće« ... I dalje: »Takvo stanje stvari upozorava nas da sa svom ozbiljnošću shvatimo činjenicu da sama koncepcija stvara idealne uslove za samoorganizovanje društva za odbranu, da ona inicira rad na tom planu — ali ne rješava problem uspješne odbrane ako do detalja po svim vidovima odbrane društva ne razradimo postupke, ako ne pripremimo i ne osposobimo još u miru cijelo društvo a posebno njegove oružane snage za rat kakav nam može biti nametnut«, istakao je general-pukovnik Viktor Bujanj u članku »O nekim aspektima koncepcije opštenarodne odbrane«.¹

Iznetim konstatacijama jasno je ukazano na značaj materijalnog faktora kao jednog od preduslova za uspešno vođenje opštenarodnog rata i utvrđena potreba za organizovanjem sistema pozadinskog obezbeđenja oružanih snaga kao sastavnog dela jedinstvenog materijalnog obezbeđenja društva za vođenje rata. Iskustva koja na tom planu imamo iz narodnooslobodilačkog rata pružaju nam nesumnjiva uverenja da se u današnjim uslovima razvijenosti materijalne

¹ V. Bujanj »O nekim aspektima koncepcije opštenarodne odbrane« »Vojno delo«, br. 1/70. str. 7.

baze društva, društveno-političkog sistema i svih ostalih faktora, u pozadinskom obezbeđenju mogu postići kvalitetni rezultati. Na prvom mestu treba konstatovati do kolikog su značaja mirnodopske pripreme društva u izgrađivanju jedinstvenog sistema odbrane i odgovornost društvenih faktora, radnih i drugih organizacija kako bi se društvo i oružane snage pripremili i osposobili za opštenarodni odbrambeni rat, oslanjajući se na jedinstvene materijalne rezerve i ekonomske potencijale društva. Zbog toga što se koncepcijom opštenarodne odbrane utvrđuje nova uloga oružanih snaga, očigledno je da se mora menjati sistem i organizacija pozadinskog obezbeđenja, jer se proširuje njihova realna baza. Naime, znatan deo poslova i zadataka pozadinskog obezbeđenja mogu da preuzmu društveno-političke zajednice i ostali faktori koji se angažuju u pripremanju za odbranu zemlje.

Pojam pozadinskog obezbeđenja (mada do sada nedovoljno definisan u našoj terminologiji), obuhvata niz funkcija pozadinskih službi koje obezbeđuju oružane snage svim vrstama materijalnih sredstava za vođenje rata, organizuju remont tehnike, zdravstvenu zaštitu, saobraćaj, transport i finansiranje. Pošto je ranije pojam pozadinskog obezbeđenja bio vezan samo za oružane snage, logično da se razvijao shodno upotrebi oružanih snaga. Ukoliko se ranija koncepcija vođenja rata razvijala u uskim okvirima oružanih snaga u takve okvire uklapalo se i pozadinsko obezbeđenje, koje je postalo zatvorena celina, a u obavljanju svojih zadataka oslanjalo se na vlastite snage i sredstva. U manjoj meri povezivala se sa materijalnim sredstvima i mogućnostima društveno-političkih zajednica organizacija i ostalih faktora društva.

Kratka analiza dosadašnjeg sistema pozadinskog obezbeđenja lako će pokazati koliko su se oružane snage oslanjale na vlastite kapacitete i nastojale da svojim snagama i sredstvima rešavaju sve probleme pozadinskih službi.

1. — U organizacijskom pogledu armijska zona deljena je na pozadinske rejone čije su se granice tačno označavale i razdvajale po komandnim stepenima. Osnovna namena ovih rejona sastojala se u tome da se jedinicama koje se u njemu nalaze omogući korišćenje sredstava iz mesnih izvora. Međutim, s obzirom na neujednačene ekonomske mogućnosti zone, gotovo redovno se morala vršiti korekcija.

2. — Osnovno načelo u organizaciji saobraćajnog obezbeđenja glasilo je: svaka jedinica ima svoju komunikaciju na kojoj reguliše i organizuje saobraćaj. Ostale jedinice nisu mogle koristiti tu komunikaciju bez prethodne prijave. Armija je po pravilu zadržavala osnov-

ne i glavne komunikacije koje su prelazile preko rejona potčinjenih jedinica sve do prednjeg kraja odbrane. Vrlo često se uočavalo da formacijske jedinice za regulisanje i kontrolu saobraćaja na pojedinim komandnim stepenima nemaju dovoljno ni snaga ni sredstava da bi ove zadatke mogle izvršiti.

Komunikacije u armijskoj zoni tretirane su samo sa stanovišta potreba oružanih snaga, tako da njihovo korišćenje za potrebe civilnog sektora (privrede) nije planirano, mada se takva potreba morala uzimati u obzir. Celokupni armijski transport materijalnih rezervi ležao je isključivo na transportnim jedinicama JNA, koji zbog malih kapaciteta najčešće nije mogao da podmiri sve potrebe.

3. — Snabdevanje intendantskim materijalnim sredstvima zasnivalo se na doturu iz armijskih skladišta skoro isključivo sopstvenim snagama i transportnim sredstvima intendantske službe, koja je uz to obavljala i niz drugih zadataka. Naime, ona je prikupljala sredstva iz mesnih izvora, obavljala poslove u vlastitoj režiji (kao što su: klanje stoke, priprema hrane, pranje rublja itd). Sve je to zahtevalo izuzetne napore, znatne snage i sredstva.

4. — Remont oštećenih tehničkih i materijalnih sredstava zasnivao se, takođe, na sopstvenim kapacitetima komande, od najvišeg komandnog stepena pa do bataljonske stanice za remont. S obzirom na povećane gubitke i oštećenja tehničkih sredstava, remontni kapaciteti, verovatno, ne bi mogli zadovoljiti potrebe jedinica.

5. — Sanitetsko obezbeđenje organizovano je snagama i sredstvima sopstvene sanitetske službe. Lečenje povređenih i obolelih predviđalo se na pojedinim sanitetskim etapama što je tražilo njihovo zadržavanje u vojnom sanitetu od 15 do 30 dana. Tek nakon tog vremena dolazila je u obzir evakuacija u civilne zdravstvene ustanove. Ovakva organizacija zahtevala je veće kapacitete vojnih bolnica i bolničkih grupa, koje usled povećanih gubitaka ipak ne bi mogle da obezbede lečenje i zbrinjavanje ranjenih i bolesnih.

Neki od pomenutih principa su se menjali i usavršavali. Međutim, iz takve organizacije armijske pozadine nisu se mogli nazreti mesto i uloga celokupne naše društvene zajednice u rešavanju teških i složenih problema pozadinskog obezbeđenja, pogotovo kad je sve trebalo da uradi armija vlastitim pozadinskim snagama i sredstvima, što ona nije mogla s uspehom učiniti. S druge strane armija je u načelu mogla da koristi sredstva iz mesnih izvora i druge kapacitete, ali pitanje je koliko bi se to moglo efikasno realizovati ukoliko nije planirana ni pripremljena njihova upotreba. Samim tim dovodilo se u pitanje koliko bi tako autarhična pozadinska organizacija mogla odgovoriti zadacima. Takva organizacija zahtevala je velike i krupne

armijske kapacitete (bolnice i sl.), mada ovi kapaciteti inače već postoje na teritoriji, zatim brojne pozadinske jedinice i ustanove, transportna sredstva, itd.

Osim toga, pored formacijskih pozadinskih jedinica na određenim komandnim stepenima, nisu predviđene rezervne jedinice koje bi mogle da zamene uništene pozadinske jedinice, sredstva i kapacitete, što bi imalo vrlo štetne posledice po jedinicu koja bi ostala bez pozadinskih snaga i sredstava.

Iz ovih nekoliko principa na kojima se zasnivala organizacija pozadinskog obezbeđenja, ipak se ne bi smeo izvući zaključak da se armija u rešavanju pozadinskih problema odvajala od društva, jer je ona od svog postanka bila i ostala naoružani deo naroda i predstavljala garanciju njegove slobode i nezavisnosti. Ali, organizacijske forme i sistem pozadinskog obezbeđenja bili su suviše okrenuti vlastitim snagama i sredstvima, možda i zbog toga što uloga ostalih faktora društva u ratu nije bila jasno definisana, niti je društvena zajednica u celini bila orijentisana na pružanju pomoći u pozadinskoj organizaciji oružanih snaga.

FAKTORI KOJI UTIČU NA NOVU ORGANIZACIJU MATERIJALNOG OBEZBEĐENJA

Osnovni faktori od kojih zavisi planiranje i pripremanje materijalnih uslova za vođenje opštenarodnog odbrambenog rata su: koncepcija upotrebe oružanih snaga, uloga i zadaci društveno-političkih zajednica i mirnodopske ekonomike u ratnim uslovima.

1. — Koncepcija upotrebe oružanih snaga polazi od sprečavanja iznenadne agresije, stvaranjem opremljenih oružanih snaga koje su u stanju da se brzo i efikasno suprotstave agresoru i koje su spremne za vođenje neprekidnih ofanzivnih dejstava sve do slamanja i povlačenja agresora sa delova teritorije koju bi zaposeo. To pretpostavlja i stvaranje odgovarajuće materijalne baze koja bi omogućila vođenje dugotrajnog rata. Pri tome treba imati u vidu da će se materijalna baza oslanjati na vlastite izvore i snage, što zahteva da se materijalni izvori još u miru planiraju i organizuju, da se što racionalnije iskoriste sva društvena sredstva.

2. — Iz naše koncepcije vođenja rata i oružane borbe proizilazi i uloga svih društveno-političkih zajednica od opštine do federacije u organizaciji materijalnog obezbeđenja. Njihovi zadaci određeni su Zakonom o narodnoj odbrani. Od pravovremenosti i potpunosti u izvršavanju svojih zadataka i koordiniranog rada zavisi priprema druš-

tva za rat. Kroz usmeravanje celokupne aktivnosti, jasno postavljenih zadataka privredi i ostalim društvenim službama, treba da se stvori elastičan sistem materijalnog obezbeđenja, koji može da funkcioniše u svim uslovima koje rat i borbena dejstva nametnu, kako na frontu tako i na teritoriji koju bi agresor privremeno zaposeo. Organizacijom čitavog društva treba da se stvori jedinstvena materijalna baza na koju bi se oslanjali svi faktori opštenarodne odbrane, uključujući i oružane snage.

3. — Uticaj i mogućnost prilagođavanja mirnodopske ekonomike ratnim uslovima i potrebama od posebnog je značaja u realizovanju koncepcije opštenarodne odbrane, posebno na planu priprema jedinstvenog sistema materijalnog obezbeđenja. Plansko usmeravanje privrednog razvoja i ekonomska povezanost, koordinacija i međusobno pomaganje širih teritorijalnih regiona, razvijanje, osposobljavanje i funkcionisanje društvenih službi koje su od posebnog interesa za oružane snage imaju ogromnu ulogu. Pored toga, kapaciteti, lokacija i mogućnosti manevra društvenim fondovima materijalnih rezervi, što je vezano za razvijenost komunikacija i mogućnost transporta, umnogome mogu da utiču i na stvaranje povoljnih materijalnih uslova za vođenje oružane borbe ne samo u pojedinim regionima koji su ekonomski razvijeni već i na celoj teritoriji.

SPECIFIČNOSTI SISTEMA I ORGANIZACIJE POZADINSKOG OBEZBEĐENJA ORUŽANIH SNAGA

Problematika sistema i organizacije pozadinskog obezbeđenja oružanih snaga zahteva da se istaknu neke specifičnosti koje proističu iz njihove raznolike namene, vrste i načina izvršenja zadataka, kao i stepena osposobljenosti u miru za zadatke u ratu.

Oružane snage SFRJ su JNA i teritorijalna odbrana, koje se sa stanovišta pozadinskog obezbeđenja mogu razmatrati kroz prizmu mirnodopskog organizacijsko-formacijskog rešenja, koje i u ratnim uslovima treba da pruži najšire mogućnosti međusobnog povezivanja u jedinstvenu organizaciju pozadinskog obezbeđenja.

Pozadinska organizacija operativne armije se može, takođe, poldvojeno posmatrati, polazeći od organizacije pozadine združenih sastava, koji, s obzirom na zadatke i mirnodopsku strukturu, imaju takvu pozadinsku organizaciju u kojoj se ogleda određen stepen samostalnosti što proizilazi iz potrebe njihove neprekidne borbene gotovosti. Zbog toga što združeni sastavi operativne armije imaju presudnu ulogu u borbenim dejstvima, moraju da imaju i samostalnost

u organizovanju pozadinskog obezbeđenja. To je uslovljeno činjenicom što se u početnom periodu rata kao osnovna snaga javlja operativna armija koja treba da primi »prvi i glavni udar, i da svojim manevarskim elastičnim i dovoljno upornim dejstvima u zahvatu fronta ne dozvoli agresoru brze prodore i na taj način olakša aktiviranje i uključivanje svih komponenti narodne odbrane«. ² Zbog toga združeni sastavi operativne armije treba i dalje da zadrže dosadašnju pozadinsku organizaciju, odnosno moraju biti materijalno obezbeđeni, zavisno od uslova, za nekoliko dana rata. Oni treba da imaju vlastite pozadinske organe i pozadinske jedinice sa određenim količinama materijalnih rezervi, remontne kapacitete, jedinice sanitetske službe i dr. Time se ovaj deo operativne armije osposobljava da može samostalno obavljati funkcije pozadinskog obezbeđenja dok se ne aktiviraju i razviju pozadinski organi, ustanove i pozadinske jedinice operativne armije i dok se ne pređe na potpun sistem pozadinskog obezbeđenja u ratu.

Zbog specifičnosti zadataka teritorijalne odbrane problematiku pozadinskog obezbeđenja njenih snaga treba posebno razmotriti. Pošto teritorijalna odbrana ima teritorijalne jedinice različitog formacijskog sastava, pretežno manje jedinice, formirane na teritorijalnom principu, pozadinsko obezbeđenje će se organizovati — osloncem na jedinice operativne armije i društveno-političke zajednice. Naime, jedinice operativne armije snabdevaće ih, u načelu, svim vrstama borbenih potreba, a društveno-političke zajednice svim ostalim materijalnim potrebama. S druge strane, veće jedinice teritorijalne odbrane (pukovi, brigade, divizije) moraju u svom sastavu imati i odgovarajuće pozadinske organe i pozadinske jedinice, koji bi zadatke pozadinskog obezbeđenja obavljali na sličan način kao i jedinice operativne armije.

Obe komponente oružanih snaga u sprovođenju zadataka pozadinskog obezbeđenja oslanjaju se na organizovanu teritorijalnu bazu za snabdevanje, odnosno na organe društveno-političkih zajednica i na zajedničke uslove za snabdevanje svih faktora društva.

ORGANIZACIJA POZADINSKOG OBEZBEĐENJA OPERATIVNE ARMIJE

Organizacija pozadinskog obezbeđenja operativne armije treba da omogući neprekidnu popunu združenih jedinica borbenim i neborbenim materijalnim sredstvima, koristeći vlastite materijalne rezerve, koje se čuvaju u određenim količinama potrebnim za izvestan vremenski period, i ešeloniranjem ovih sredstava od armijskih skla-

² *Vojno delo* br. 3/70, str. 31, stav 2.

dišta do najnižih komandnih stepena. Isto tako treba da omogući i pravovremenu popunu svih jedinica do formacijom određenih količina i vrsta materijalnih sredstava.

Da bi obavila brojne zadatke pozadinskog obezbeđenja, operativna armija raspolaže pozadinskim organima, jedinicama i kapacitetima za transport, snabdevanje, remont, zdravstvenu zaštitu i zbrinjavanje povređenih i obolelih, itd. Međutim, ukoliko se ističe potreba za samostalnošću pozadinske organizacije združenih sastava, to ne treba shvatiti kao tendenciju ka stvaranju slične pozadinske organizacije za celu operativnu armiju. Integrisanje funkcija pozadinskog obezbeđenja operativne armije može se ostvariti samo ako se shvati da je i operativna armija uklopljena u opšti jedinstveni sistem materijalnog obezbeđenja i postojeće organizacije za materijalno obezbeđenje društva, isključujući funkciju snabdevanja borbenim potrebama koja bi i dalje morala da ostane u njenoj nadležnosti.

Prema tome, u nadležnosti operativne armije ostalo bi samo snabdevanje borbenim potrebama (municijom, minsko-eksplozivnim sredstvima i sl.), dok bi se u ostalim poslovima pozadinsko obezbeđenje uklopilo u jedinstveni sistem snabdevanja, zdravstvene zaštite, remonta, saobraćaja, transporta itd., čiji su nosioci organi društveno-političkih zajednica. Uklapanje armijske pozadine u odgovarajuće teritorijalne organizacije i ustanove bilo bi moguće samo ako se u društveno-političkim zajednicama na vreme formiraju planski predviđeni kapaciteti i počne sa radom utvrđena organizacija na koju bi se operativna armija mogla osloniti. Takvim sistemom pozadinskog obezbeđenja realizovao bi se princip podruštvljavanja narodne odbrane i postigao kvalitetno nov sistem u duhu koncepcije opštenarodne odbrane.

Na taj način u suštini se menjaju organizacija i sistem pozadinskog obezbeđenja, sadržina i način rada svih pozadinskih službi, kao i mesto i uloga pozadinskog organa i jedinica operativne armije. Naime, oni se u planiranju i realizovanju pozadinskog obezbeđenja upućuju na najtešnju saradnju sa nosiocima ovih funkcija u republici (pokrajini). Takvim koordiniranim dejstvima armijskih i republičkih organa olakšalo bi se pozadinsko obezbeđenje operativne armije, a društvene materijalne rezerve, privredni kapaciteti i uslužne delatnosti, oslobađaju armijske pozadinske organe da se okrenu svojim zadacima. Tako bi se postigao nov kvalitet u sistemu materijalnog obezbeđenja društva u kome bi prioritet operativne armije bio dominantan kada su u pitanju one potrebe od kojih zavisi borbena sposobnost oružanih snaga, što je u krajnjem interesu celokupne društvene zajednice.

U takvoj organizaciji pozadinskog obezbeđenja otpale bi ili bi se integrisale u neke od funkcija koje su sada u nadležnosti pozadinskih organa i jedinica operativne armije sa institucijama u društvu, pa bi se mogao izvestan broj ovih organa i jedinica smanjiti. To bi operativnoj armiji omogućilo veću manevarsku sposobnost u borbennim dejstvima i veću sigurnost i nezavisnost od vlastitih pozadinskih kapaciteta i materijalnih rezervi.

Da pomenemo neke funkcije pozadinskog obezbeđenja koje se mogu preneti na društveno-političke zajednice i njihove institucije.

1. — *Saobraćajno obezbeđenje* više se ne može posmatrati samo kao zadatak saobraćajnih organa operativne armije, već kao sastavni deo opšteg saobraćajnog obezbeđenja teritorije. Prema tome normalno je da svi zadaci od kojih zavisi uredan i neprekidan saobraćaj pređu u nadležnost republičkih organa odgovornih za saobraćaj, a celishodnom organizacijom njihovih snaga i sredstava, uz koordinaciju saobraćajnih organa armije, mogle bi se zadovoljiti potrebe svih korisnika komunikacija i, zavisno od situacije, odrediti prioritet za potrebe operativne armije. To u isto vreme znači da bi se sve putne komunikacije mogle planski koristiti i za ostale faktore društva radi zadovoljavanja njihovih potreba.

Takvom organizacijom putnog saobraćaja, na odgovorne organe društveno-političkih zajednica preneli bi se i svi zadaci u pogledu održavanja i opravke komunikacija koje bi izvršavale radne organizacije koje i u miru obavljaju te poslove. Naravno, to ne isključuje ni upotrebu inžinjerijskih i građevinskih jedinica koje su stručno i materijalno obezbeđene da u sadejstvu sa ovim preduzećima obavljaju zadatke koji su od šireg značaja za operativnu armiju. Ovo tim pre što će u ratnim uslovima komunikacije biti važni ciljevi neprijateljskih napada radi paralisanja saobraćaja i sprečavanja manevra snagama i sredstvima u armijskoj zoni dejstva.

2. — *Remont* armijskih tehničkih materijalnih sredstava borbene i neorbene tehnike mogao bi kvalitetnije da se osposobi, ako bi se, pored formacijskih armijskih remontnih kapaciteta, obuhvatili i svi takvi i slični kapaciteti u određenim regionima koji bi se organizacijski objedinili. Time bi se pojačali armijski remontni kapaciteti i racionalno iskoristili vanarmijski kapaciteti, razna preduzeća, specijalizovani servisi i radionice privrednih preduzeća.

Prema potrebi, iz tako organizovanih armijskih remontnih kapaciteta mogao bi se izdvajati i kompletirati izvestan broj pokretnih

radionica i upućivati na pojedine pravce radi ispomoci remontnim kapacitetima združenih jedinica ili evakuacije oštećenih tehničkih sredstava.

3. — *Sanitetsko obezbeđenje* jedinica združenog sastava, zbog specifičnih uslova pod kojima se vrši, ostalo bi i dalje u dosadašnjim okvirima i postojećim sanitetskim etapama od bataljonske do divizijske sanitetske etape. Međutim, osloncem na zdravstvenu organizaciju na teritoriji armija bi se oslobodila bolničkog lečenja i potrebe za vlastitim bolničkim kapacitetima. Uz postojanje specijalističkih sanitetskih armijskih jedinica, koje bi pružale pomoć povređenim i obolelim na divizijskim sanitetskim stanicama, armija bi mogla znatno da poboljša pružanje svih vrsta specijalističke pomoći jedinicama združenog sastava. Međutim, bolničko lečenje teže povređenih i obolelih, kojima je i nakon ukazivanja specijalističke pomoći ono potrebno, trebalo bi da se nastavi u zdravstvenim ustanovama na teritoriji, a evakuaciju do ovih ustanova organizovala bi armija vlastitim transportnim sredstvima.

Tako organizovano sanitetsko obezbeđenje operativne armije umnogome bi rasteretilo sanitetske organe, posebno od poslova lečenja u armijskim bolnicama, a time bi se postigla i veća manevarska sposobnost operativne armije u celini. Sem tako organizovanih zdravstvenih ustanova ili centara na teritoriji, koristili bi se i ostali zdravstveni kapaciteti domova zdravlja, dispanzera i sl.

4. — *Veterinarsko obezbeđenje* operativne armije ukoliko se uklopi u odgovarajuću teritorijalnu veterinarsku službu, omogućuje bolje sprovođenje zadataka veterinarske službe. Ovo tim pre što su veterinarske snage i sredstva operativne armije u kapacitetima i mogućnostima znatno ograničene, a široko razvijena mreža veterinarskih stanica na teritoriji pruža povoljne uslove u preduzimanju mera radi zaštite zdravlja i radne sposobnosti stoke, i zbrinjavanja povređenih i obolelih kopitara.

5. — *Snabdevanje intendantskim materijalnim sredstvima* oslanjalo bi se na jedinstvenu bazu za snabdevanje na teritoriji koju organizuje nadležni republički organ, i u koju bi se prikupljala intendantska materijalna sredstva, a zatim transportovala do združenih jedinica radi popune. U okvirima takve teritorijalne baze za snabdevanje obavljali bi se i ostali zadaci intendantske službe kao, na primer, izrada dnevnih obroka, pečenje hleba, opravke intendantskih sredstava, hemijsko čišćenje odeće, pranje rublja i sl. Takve i slične usluge, koje bi obavljala preduzeća i radionice, rasteretile bi organe intendantske službe od mnogih poslova na kojima se sada angažuju.

Teritorijalna odbrana kao komponenta oružanih snaga je širok pojam. Nju ne čine samo naoružane teritorijalne snage, formirane u odeljenja, vodove, čete, bataljone i više jedinice i službe teritorijalne odbrane, već pod ovim pojmom treba podrazumevati i sve druge snage otpora, naoružane i nenaoružane, što u bukvalnom smislu znači ceo narod.³

Polazeći od takve konstatacije nemoguće bi bilo ukratko opisati organizaciju pozadinskog obezbeđenja ovako heterogenog sastava snaga teritorijalne odbrane, zbog čega je lakše iz cele problematike u najkraćim crtama izneti poglede na fizionomiju organizacije pozadinskog obezbeđenja teritorijalnih jedinica.

Pri ovome mora se poći od mesta, uloge i osnovnih zadataka jedinica teritorijalne odbrane, i od uslova pod kojima one mogu izvoditi dejstva.

1. — Jedinice teritorijalne odbrane formiraju društveno-političke zajednice (opštine i republike — pokrajine). Osnovna namena im je da na određenoj teritoriji neprekidnim borbenim dejstvima doprinose slamanju neprijateljskih snaga, da sadejstvuju sa jedinicama operativne armije i da, ne napuštajući matičnu teritoriju, postanu »stožer« oko kojeg će se okupljati sve snage otpora na odgovarajućoj teritoriji.⁴

2. — Ukoliko sadejstvuju sa jedinicama operativne armije teritorijalne jedinice se u potpunosti oslanjaju na pozadinsku organizaciju operativnih jedinica.

3. — Teritorijalne jedinice, koje pokrivaju čitavu našu teritoriju različitog su formacijskog sastava. Otuda se ne bi mogla postaviti jedinstvena organizacija za sve ove jedinice, već bi prilikom razmatranja njihovog pozadinskog obezbeđenja moralo da se pođe od konkretnih formacijskih sastava.

Teritorijalne čete (vodovi, odeljenja) nemaju pozadinskih jedinica, sem bolničara koji ukazuju prvu pomoć teže povređenim i obolelim. Po ostalim neborbenim potrebama ove jedinice se oslanjaju na organizovane službe društveno-političkih zajednica.

Veći formacijski sastavi (bataljoni, brigade i partizanske divizije) moraju u svom sastavu imati najnužniji deo pozadinskih jedinica, jer se zbog načina upotrebe i namene moraju donekle osamo-

³ *Vojno delo* br. 1/70, str. 36.

⁴ *Vojno delo* br. 1/70, str. 36.

staliti od neposrednog oslanjanja na organizovane službe i usluge društveno-političkih zajednica. Koje će pozadinske jedinice imati i kakav će njihov sastav biti zavisi od situacije i uslova u kojima će se izvoditi borbena dejstva.

U dubini ratišta i neposredno u zahvatu fronta, teritorijalne jedinice se oslanjaju na organizovane institucije društveno-političkih zajednica u snabdevanju neborbenim potrebama, zdravstvenoj zaštiti i lečenju ljudstva na istim principima na kojima se to organizuje i za potrebe operativne armije.

4. — U pogledu snabdevanja borbenim potrebama teritorijalne jedinice oslanjaju se na armijske kapacitete (skladišta) iz kojih, prema određenim kriterijumima i normama, preuzimaju municiju i druga sredstva, načelno, transportnim sredstvima društveno-političkih zajednica.

Na osnovu napred iznetih osnovnih opštih uslova, mogućnosti i potreba šireg integrisanja funkcija pozadinskog obezbeđenja, radi većeg oslanjanja oružanih snaga na organe društveno-političkih zajednica, stvorio bi se jedinstveni sistem materijalnog obezbeđenja društva i ostvarila neposredna veza pozadinskih organa operativne armije, štabova narodne odbrane i organa društveno-političkih zajednica. Time bi se organizovala jedinstvena baza društva i planski koristila materijalna sredstva i kapaciteti društva. Takav sistem materijalnog obezbeđenja bi aktivirao i podsticao još u miru sve faktore društva da usaglašavaju svoje planove kako bi planski i organizovano mogli izvršavati zadatke i obaveze u pripremama za opštenarodni odbrambeni rat.

Potpukovnik
Dušan B. CURČIN